

Sygn. akt IV KK 472/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący)
SSN Jacek Błaszczyk
SSN Marek Pietruszyński (sprawozdawca)

Protokolant Anna Kowal

w sprawie **P. C.**

oskarżonego o przestępstwo z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 271 § 3 k.k. w zb. z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i inne po rozpoznaniu w dniu 15 grudnia 2020 r. w Izbie Karnej na posiedzeniu kasacji Prokuratora Generalnego wniesionej na niekorzyść oskarżonego od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 29 października 2019 roku, sygn. akt II Ka (...) utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w P. z dnia 29 kwietnia 2019 roku, sygn. akt II K (...),

**uchyła zaskarżony wyrok w odniesieniu do oskarżonego P. C.
w części utrzymującej w mocy wyrok Sądu Rejonowego w P. w zakresie nieorzeczenia o środku karnym – przepadku korzyści majątkowej i sprawę w tej części przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w P., wyrokiem z 29 kwietnia 2019 r., sygn. akt II K (...) uznał oskarżonego P. C. za winnego:

I. przestępstwa z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 271 § 3 k.k. i art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za to na zasadzie art. 19 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. i art. 33 § 2 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. skazał go na karę roku pozbawienia wolności oraz karę grzywny w wymiarze 80 stawek dziennych, określając wysokość stawki dziennej na kwotę 10 zł;

II. przestępstwa z art. 228 § 3 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za to na zasadzie art. 228 § 3 k.k. i art. 33 § 2 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. skazał go na karę roku pozbawienia wolności oraz karę grzywny w wymiarze 80 stawek dziennych, określając wysokość stawki dziennej na kwotę 10 zł.

Na zasadzie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 i 2 k.k. w miejsce jednostkowych kar pozbawienia wolności oraz kar grzywny Sąd wymierzył oskarżonemu P.C. karę łączną roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz karę łączną grzywny w wymiarze 120 stawek dziennych, określając wysokość stawki dziennej na kwotę 10 zł. Na zasadzie art. 69 § 1 i 2 k.k. i art. 70 § 1 pkt 1 k.k. warunkowo zawiesił wykonanie orzeczonej wobec kary łącznej pozbawienia wolności na okres próby lat 4. Ponadto zwolnił oskarżonego od ponoszenia kosztów sądowych, w tym opłaty, a wydatkami obciążył Skarb Państwa.

Wyrok ten został zaskarżony przez prokuratora, który wywiódł apelację na niekorzyść P. C. , zaskarżając wyrok w części dotyczącej orzeczenia o karze. Oskarżyciel publiczny zarzucił obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 45 § 1 k.k., poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy przepis ten wobec osiągnięcia przez sprawcę korzyści majątkowej z popełnienia przestępstwa, nakazuje sądowi orzeczenie obligatoryjnego przepadku tejże korzyści. W konkluzji prokurator wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez dodatkowe orzeczenie wobec oskarżonego na podstawie art. 45 § 1 k.k. przepadku korzyści majątkowej.

Po rozpoznaniu apelacji Sąd Okręgowy w P. , wyrokiem z 29 października 2019 r., sygn. akt II Ka (...) utrzymał w mocy zaskarżony wyrok, a kosztami procesu za postępowanie odwoławcze obciążył Skarb Państwa.

Z kasacją na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. na niekorzyść oskarżonego wystąpił Prokurator Generalny.

Skarżący zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. oraz art. 447 § 2 k.p.k., polegające na tym, że Sąd Okręgowy w P. zaniechał dokonania rzetelnej kontroli odwoławczej orzeczenia Sądu I instancji, nie poddając wszechstronnej i wnikliwej analizie oraz nie rozważając w sposób należyty zarzutu obrazy przepisu prawa karnego materialnego, tj. art. 45 § 1 k.k. sformułowanego w apelacji prokuratora, pomijając zwłaszcza potrzebę odniesienia się w jego perspektywie do zastosowania przez sąd meriti wobec oskarżonego ustawy obowiązującej w czasie popełnienia przestępstwa jako ustawy względniejszej, co skutkowało błędnym uznaniem, że wobec zakresu zaskarżenia wyroku przez prokuratora jedynie w części dotyczącej orzeczenia o karze i zmianie charakteru przepadku korzyści majątkowej osiągniętej z popełnienia przestępstwa, o jakim mowa w art. 45 § 1 k.k., który nie stanowi już środka karnego, rozpoznanie apelacji musiało zostać ograniczone do rozstrzygnięć dotyczących wymierzonej oskarżonemu kary tylko w zakresie jej niewspółmierności, w następstwie czego doszło do utrzymania w mocy niezasadnego, bo wydanego z rażącym i mającym istotny wpływ na treść wyroku naruszeniem wskazanego wyżej przepisu prawa karnego materialnego — art. 45 § 1 k.k., rozstrzygnięcia sądu a quo, polegającego na nieorzeczeniu wobec oskarżonego P. C. obligatoryjnego przepadku korzyści majątkowej osiągniętej z popełnienia przypisanego mu przestępstwa z art. 228 § 3 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o uchylenie wyroku w całości w odniesieniu do oskarżonego P. C. i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w P. w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się uzasadniona w stopniu oczywistym, co stworzyło możliwość jej uwzględnienia w całości na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

W pierwszej kolejności podnieść należy, że Sąd Rejonowy określając prawną podstawę wymiaru kary powołał przepis art. 4 § 1 k.k. To odwołanie się do zasady intertemporalnej wyrażonej w tym przepisie nie zostało niestety doprecyzowane. Zarówno bowiem w sentencji, jak i w uzasadnieniu wyroku nie zawarto żadnej wskazówki, którą z ustaw Sąd uczynił podstawą wymiaru kary. Powyższe ma znaczenie o tyle, że przez pojęcie ustawy obowiązującej poprzednio należy rozumieć uregulowania mogące mieć zastosowanie w konkretnej sprawie, które obowiązywały w czasie popełnienia czynu zabronionego oraz wszystkie inne – do momentu wejścia w życie ustawy nowej. Ustawą obowiązującą poprzednio nie jest zatem tylko ta, która bezpośrednio poprzedza wejście w życie ustawy nowej (zob. J. Lachowski [w:] Kodeks karny. Komentarz, red. V. Konarska-Wrzošek, Warszawa 2020, art. 4, teza 10). Fakt powołania w podstawie skazania art. 4 § 1 k.k. upoważnia jednak do uznania, że zastosowania nie miały przepisy kodeksu karnego obowiązujące w czasie orzekania. Wydając wyrok na podstawie ustawy nowej sąd nie miał bowiem obowiązku odwołania się do tego przepisu, jako że ustawa nowa jest prawem obowiązującym w czasie orzekania i nie wymaga wskazywania szczególnego przepisu jako podstawy jej stosowania (zob. J. Lachowski [w:] Kodeks karny..., art. 4, teza 9).

Założyć można, że Sąd Rejonowy rozstrzygał co do obu czynów w oparciu o przepisy jednej, tej samej ustawy (a ściślej – kodeksu karnego w ustalonym na jeden, konkretny dzień brzmieniu). Do założenia takiego

upoważnia nie tylko powołanie art. 4 § 1 k.k. w obu podstawach wymiaru kary, lecz także fakt, który uszedł uwadze Sądu Okręgowego, a mianowicie – warunkowe zawieszenie orzeczonej wobec oskarżonego kary łącznej (a więc orzekanej za oba czyny) pozbawienia wolności w wymiarze roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności na okres próby lat 4. Takie postąpienie było możliwe wyłącznie przy zastosowaniu przepisów kodeksu karnego obowiązujących przed dniem 1 lipca 2015 r., kiedy to weszła w życie – w zasadniczej części – ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 396). Ustawą tą z jednej strony zniesiono możliwość warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności orzeczonej w wymiarze przekraczającym rok (art. 1 pkt 33 lit. a zmieniający art. 69 § 1 k.k.) oraz określono, że okres próby nie może – co do zasady – przekroczyć 3 lat (art. 1 pkt 34 zmieniający art. 70 k.k.). Tą samą ustawą nowelizującą przesunięto przepadek z katalogu środków karnych do grupy innych środków, orzekanych przez sąd karny w związku z popełnionym przestępstwem.

W świetle powyższej analizy wyroku pierwszoinstancyjnego nie może budzić wątpliwości, że w stosunku do oskarżonego P. C. Sąd Rejonowy procedował na podstawie przepisów kodeksu karnego obowiązujących przed dniem 1 lipca 2015 r., a te lokowały przepadek w katalogu środków karnych, co nie budzi wątpliwości uwzględniając systematykę ustawy i pomieszczenie art. 45 k.k. w rozdziale V zatytułowanym „Środki karne”.

Dlatego, uwzględniając treść jedyne zarzutu apelacji, wskazującego na możliwą obrazę art. 45 § 1 k.k., zaskarżenie wyroku Sądu *meriti* „w części dotyczącej orzeczenia o karze” nie było w zaistniałym układzie materialno-procesowym niepoprawne, a stosownie do treści art. 447 § 2 k.p.k. wywiedzioną przez prokuratora apelację co do kary uznać należało za wywiedzioną również co do środka karnego. Zaniechając jej rozpoznania w tym zakresie, Sąd odwoławczy naruszył w stopniu rażącym przywołane w

zarzucie kasacji przepisy art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. oraz art. 447 § 2 k.p.k.

Za oczywiste wadliwą należy w tym miejscu uznać sugestię Sądu Okręgowego, jakoby „w przedmiotowej sprawie nie było możliwości, by zastosować ustawę obowiązującą w czasie popełnienia przez oskarżonych przypisanych im przestępstw, zgodnie z którą przepadek korzyści majątkowej osiągniętej z popełnienia przestępstwa zaliczał się do środków karnych, bowiem

w zaistniałym układzie procesowym ustawa ta jest dla nich mniej względna, aniżeli obowiązująca obecnie, a zatem jej zastosowanie stałoby w sprzeczności z przepisem art. 4 § 1 k.k.”. Jak bowiem wykazano wcześniej, Sąd Rejonowy nie stosował przepisów kodeksu karnego obowiązujących w dacie orzekania. Z drugiej strony zaś – nie jest dopuszczalne stosowanie najkorzystniejszych uregulowań ze wszystkich konkurujących ze sobą ustaw. Przepis art. 4 § 1 k.k. stanowi bowiem o ustawie, a nie o ustawach, które należy zastosować.

Przedmiotowe uchybienie miało również istotny wpływ na treść orzeczenia, gdyż doprowadziło do bezpodstawnej odmowy rozpoznania przez Sąd II instancji złożonej przez prokuratora apelacji w zakresie, w jakim zarzucał on obrazę przepisu prawa materialnego, tj. art. 45 § 1 k.k., a w konsekwencji nieorzeczenie przepadku korzyści majątkowej w sytuacji, gdy było to obligatoryjne.

W tym stanie rzeczy zaskarżony wyrok należało uchylić w odniesieniu do oskarżonego P. C. w zakresie, w którym utrzymano w mocy wyroku sądu pierwszej instancji w części dotyczącej nieorzeczenia o środku karnym - przepadku korzyści majątkowej i sprawę w tym zakresie przekazać Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym (por. uchwała pełnego składu Izby Karnej z dnia 28 października 2015 r., I KZP 21/14, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2017 r., V KK 281/17).

Procedując ponownie Sąd Okręgowy uwzględni powyższe zapatrywania prawne i wskazania Sądu Najwyższego (art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.). Nie straci przy tym z pola uwagi kierunku wniesionej kasacji – na niekorzyść oskarżonego (art. 443 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.).

Dlatego orzeczono jak na wstępie.